

“Politik İktisat”ın Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları Yoluyla Uluslararası Ticarete Etkisi ve Türkiye – Kırgızistan Örneği

The Effect of "Political Economy" on International Trade through Double Taxation Avoidance Agreements and the Case of Türkiye – Kyrgyzstan

Ali Ertuğrul [ORCID: 0000-0002-3024-2444](#)

Berkay Cihan [ORCID: 0009-0002-0584-5814](#)

Abstract

This paper studies the taxation regime, which is one of the tools of "Re-Political Economy," and tax policies, economic agents, political factors, and fiscal policy in this scope. This paper also examines the Agreement on Double Tax Avoidance, which was signed in Ankara on August 26, 1999, between Turkey and Kyrgyzstan under the taxation regime. Taxation policies are effective fiscal policy instruments. Double Tax Avoidance Agreements aim to eliminate the negative effect on international trade. It is held to expand international trade both in volume and amount, taking into account the balance of the agreement and the economic and commercial relations with the state that is a party to the agreement. The paper also does not ignore the need to focus on the following issues, including taxation policies included in fiscal policies: a) the effects on international trade (international economics); b) the effects of international policies on the costs or profits of merchants who are parties to foreign trade transactions; and c) the effects of states on tax revenues in their inevitable desire to collect taxes.

1 Giriş

Matematik dünyanın aksine fizik dünyada maddeden – enerjiye, enerjiden – evrene her şeyin ölçülebilir (ya da henüz ölçülemez) bir sınırının var olduğu, insanın tanımlanmaya başladığı günden bugüne insan isteklerinin an biriminde algılanan zamanın içerisinde sınırsız olduğu kabul edilmektedir.

Bu kabuller içerisinde, iktisat disiplini sınırsız insan ihtiyaçlarının sınırlı kaynaklar ile karşılanabilmesi sorunsalına cevap arayan ahlak felsefesinde doğan ve pozitif bilimlerde büyüyüp olgunlaşan disiplinler arası çalışmalara atıfta bulunan sosyal bilgiler bütününden bir bilim haline evrilmiştir.

Politik iktisat, 15 yüz yıldan başlayarak günümüze kadar tarihteki toplum, devlet, ticaret kavramlarının doğal değişimleri nedeniyle kavramsal olarak üzerinde uzlaşa sağlanamamış kimi zaman ahlak biliminin içinde kimi zaman da doğal bilimler içerisinde yer almıştır. Aşlında “Politik İktisat”, devlet yönetiminde, iktisadi ajanların hangi politik faktörlerle ve bu faktörlerin ne şekilde kullanılacağını inceler.

Politik iktisat kavramına, ilk olarak ekonomik düzenlemede devlete güçlü rol veren Merkantilist düşüncede, teorik olarak ise ilk sistematik çalışma olarak kabul edilen, Sir James Steuart’ın (1767) “Ekonomi Politigin İlkeleri Üzerine Bir Soruşturma” kitabında yer verilmiştir (Eren, 2022).

Ahlak bilimci Smith ve Malthus tarafından ahlak felsefesinden kaynak alan politik iktisat, aydınlanma ve bilimcilik akımıyla pozitif bilim dallarına öykünen Ricardo ve Say ile deneysel ve teorik iktisat bilimine dönüşmeye başlamış ancak tam dönüşüm J.S.Mill gibi neoklasik iktisatçılarla gerçekleşmiştir. Politik iktisattan iktisada geçiş 1850-1890 aralığında gerçekleşmiş, Politik iktisat yerine iktisat kavramı Alfred ve Mary Paley Marshall’ın 1879 yılında yayınladıkları “The Economics of Industry” ve A. Marshall’ın 1890 yılında yayınladığı “Principles of Economics” kitaplarında yer bulmuştur. 1890 sonrası politik iktisat yerine iktisat kavramı daha yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Eren, 2022).

19. yüzyılın sonlarında “iktisat” terimi, 1890’da Alfred Marshall’ın etkili bir ders kitabının yayımlanmasıyla aynı zamana denk gelen matematiksel modellemenin yükselişiyle “politik iktisat” teriminin yerini yavaş yavaş almaya başladı.

Daha önce, konuya uygulanan matematiksel yöntemlerin bir savunucusu olan William Stanley Jevons, kısa olması ve terimin “bir bilimin tanınan adı” haline gelmesi umuduyla iktisatı savundu.

“İktisat” teriminin kullanımının kabaca 1910 civarında “politik iktisat” gölgede bırakmaya başladığını ve 1920’de disiplin için tercih edilen terim haline geldiğini göstermekteydi (Almeida, 2018).

John N. Keynes’in ayrımını takiben, Lionel Robbins, iktisatçıların eski adı tekeller, korumacılık, planlama ve politikalar gibi uygulamalı konuları ayırması gerektiğini savundu (Almeida, 2018).

Bunu Schumpeter’le paylaştı; Schumpeter, sosyolojinin etkisiyle iktisadın “pratik sorunları” terimini tercih etmişti (Almeida, 2018).

“Politik iktisat” terimi, belirli bağlarla sınırlı olsa da varlığını sürdürmekle birlikte Uluslararası olarak, terim, nesnel bir değer teorisine dayalı Marksist ve diğer benzer yaklaşımları belirtmek için kullanılmaya devam etmiştir (Almeida, 2018).

“Yeniden Politik İktisat” en basit tanımıyla siyasetin ekonomik çalışmasıdır (Eren, 2022). A. Marshall’la birlikte siyaset ve iktisat kavramları birbirinden ayrılmıştır. İktisat kavramı, pozitif bilim çerçevesinde, siyasetten bağımsız, nötr çağrışımları içerecek biçimde kullanılmış olup Keynes’le birlikte iktisat ve politika kavramları tekrar bir arada görülmeye başlanmıştır. Fakat kavramların içeriğinde değişme vardır. İktisat politikası ve daha sonraları istikrar politikaları kavramlarında, siyasetin iktisada müdahalesi, siyasetin iktisada “istikrar” getirmesi anlamında siyaset-iktisat ilişkisi vardır. Yani siyasi iktidarın ekonomiye müdahale etmesi, onu yönetmesi, belirlenmiş hedefler doğrultusunda düzenlemeler yapması söz konusudur. Burada siyaset, dışsal bir değişken olarak iktisatla ilişkiye geçmiştir (Eren, 2022).

İktisatın temel çalışma alanları makro ve mikro iktisattır. Makro iktisat ekonominin temel büyüklüklerini inceleyen bilim dalı olup ulusların birbirleri ile ekonomik ilişkilerinin çalışıldığı alt bilim dalı ise Uluslararası iktisattır.

Yeniden Politik İktisat kavramı ile 3 temel politik karşımıza çıkmaktadır. Bunlar;

- Para politikası
- Maliye politikası ve
- Uluslararası İktisat Politikası (Dış ticaret politikası)’dır.

Maliye politikası araçları genel olarak kamu harcamaları, otonom vergiler ve vergi oranları ile borçlanma politikalarından oluşur.

Devletler bir maliye politikası aracı olarak kullanmış oldukları vergi türü ve oranları ile bazı ülkeler ile dış ticaret hacminin artmasına olanak tanırken bazı ülkeler ile de dış ticaretini sınırlandırmak isteyebilir. Bu istek ülkelerin gerek sosyal, gerekse de siyasi tercihlerine göre de değişkenlik göstermektedir.

2 Vergilendirme Politikalarının Uluslararası Ticarete (Uluslararası İktisat) Etkileri

Politik faktörler arasında yer alan devlet politikaları, uluslararası ilişkiler yoluyla uluslararası ticareti doğrudan etkilemektedir.

Maliye Politikası araçlarından vergilendirme politikaları, uluslararası ticarete, genel siyasi dış ticaret politikaları güdümünde genişletme ya da kısıtlama şeklinde etki edebilmektedir.

Uluslararası ticarete müdahale edilmesi istenen ülkelerle genel veya sektör/ürün kategorilerine göre, vergi türleri açısından teşvik edici muafiyet veya istisnalar ya da indirimli vergi oranları ile ek vergiler, gümrük tarifeleri (farklılaştırılmış vergi oranları) gibi vergilendirme araçları uygulanabilir.

Bu uygulamalar neticesinde aşağıdaki makro ekonomik etkilerin ortaya çıkması beklenmektedir.

2.1 Ulusal Gelir ve İstihdam Artışı Etkisi

Uygulanan vergileme politikası ile ihracat tutar/miktarlarının artışı ile ulusal gelir artmakta bu artışla birlikte ihracata dayalı sektörlerin istihdam seviyelerinde artış göstermektedir.

2.2 Dış Ticaret Bilançosu Açıklarının Giderilmesi Etkisi

Uygulanan vergileme politikası ile ihracat tutar/miktarlarının artışı veya ithalat tutar/miktarlarının azalışı dış ticaret bilançosu açıklarını azaltarak olumlu etki yaratacaktır.

2.3 Dış Ticaret Hadlerinin Ülke Lehine Dönme Etkisi

Uygulanan vergileme politikası ile ihracat tutar/miktarlarının artışı veya ithalat tutar/miktarlarının azalışı ihracat mal fiyatları ile ithal mal fiyatlarının değişim oranı olan dış ticaret hadlerinin ülke lehine dönerek ekonominin olumlu yönde etkilenmesine yol açacaktır.

2.4 Ülkedeki Gelir Dağılımının Sosyal Sınıflar Lehine Dönmesi Etkisi

Uygulanan vergileme politikası ile gelir, diğer sosyal sınıflardan hedeflenen sosyal sınıf (dış ticarete istihdam edilen sınıf) lehine aktarılması etkisidir.

2.5 Yabancı Ülkelerin Dampingle ve Sübvansiyonlu İhracatına Karşı Koruma Sağlama Etkisi

Uygulanan vergileme politikası ile yabancı ülkelerin dampingle ve sübvansiyonlu ihracatıyla hedeflenen gelişmemiş ya da gelişmekte olan milli sektörlerin dış ticaretteki varlığının azaltılmasına engel olunmaktadır.

3 Uluslararası Politikaların Dış Ticaret İşlemlerine Taraf Olan Tacirlerin Maliyet ya da Kazanç Üzerindeki Etkileri

Uluslararası ticarete taraf olanlar esasen devletler değil tüzel ya da gerçek kişilerdir. Devletler bu alanda gerekli şartları sağlamak ile yükümlüdürler. Dış ticaretin esaslı işlemi olan mal/hizmet alışverişleri kişiler aracılığı ile yerine getirilir.

Dış ticarete taraf olan tacirlerin bu faaliyeti gerçekleştirmesinin ana amacı makro ekonomiye katkı sağlama dışında şüphesiz ki her girişimci de olduğu gibi kar elde etme güdüsüdür. Kar elde etme amacına hizmet eden temel kavramlar ise maliyet ve hasılat unsurlarıdır.

Dış ticarete karşılaşılabilecek maliyetler, üretim/hizmet maliyetleri, taşıma maliyetleri, navlun giderleri, sigorta giderleri, pazarlama ve araştırma giderleri olmakla birlikte maliyet unsurunun önemli kalemlerinden biri dış ticarete yüklenen vergidir.

Dış ticarete elde edilen hasılat ise otonom bir gelir olup tacirin gelirinden ziyade karşı tarafın harcanabilir gelir düzeylerine bağlıdır. Harcanabilir gelirin, ihracatçı ile bağı ihraç edilen mal ve hizmetin fiyatına ve ihtiyacın şiddetine bağlıdır. İhtiyacın şiddetinin dış ticaret politikaları ile zayıf bağı nedeniyle vergilendirme politikaları ile yalnızca ihraç edilen mal ve hizmetin fiyatı üzerinden etki yaratabilmektedir. Hal böyleyken vergi türleri açısından teşvik edici muafiyet veya istisnalar ya da indirimli vergi oranları politikalarıyla uluslararası ticarete ihracatta fiyat avantajı sağlamak yoluyla tacirlerin hasılatlarına dolayısıyla karlarına olumlu yönde etki edilebilir.

4 Devletlerin Kaçınılmaz Vergi Toplama Arzusunun Vergi Gelirlerine Etkileri

Devletin uluslararası ticarete asgari şartları sağlama dışında, gerçek ve tüzel kişilerin dış ticaretinin gelişmesinden ziyade asıl hedefinde olan olgu elde edeceği kamu gelirleridir. Bu noktada ön plana çıkan en önemli kamu geliri vergi gelirleridir. Dış ticarete elde edilen kamu gelirleri, gerek dolaylı vergilerden olan gümrük vergilerinden gerekse de gelir ve kurumlar vergisi benzeri dolaysız vergilerden oluşmaktadır. Devlet uluslararası ticaret aracılığıyla elde edeceği kamu gelirlerini gümrük vergileri kanalıyla gümrük tarife cetvellerinde düzenleme yaparak belirlerken gelir ve kurumlar vergisi benzeri vergileri uluslararası vergi anlaşmaları ile yönetir.

Devletin, uluslararası ticareti yönlendirmek istediği yöne, sektöre veya mal/hizmetin esnekliğine göre gümrük tarifesi politikası yürütmesi gerekmektedir. Mal/hizmetlerin esnekliğinin düşük olduğu mal ve ürün gruplarında daha yüksek gümrük vergisi koymak suretiyle kamu gelirlerini arttırabilir. Aynı zamanda esnekliği yüksek olan sektör veya mal/hizmetlere dönük olarak da gümrük tarifesi ile daha düşük gümrük vergisi almak suretiyle yine kamu gelirlerini arttırabilir.

Devletin sosyal, ekonomik ve siyasi olarak gümrük tarifeleri kanalı dışında uluslararası vergi anlaşmaları ile de vergi gelirlerini arttırma isteği olabilir.

Ticari ilişkide olan iki devletin her ikisinin de vergi gelirlerini artırmanın nihai yolu, tacirlerin vergi maliyetlerini düşürmek suretiyle ticaret hacminin artırılması yoluyla gerçekleştirilebileceği tabiidir. Bu durumda iki ülke arasında tacirlerin kar güdüsünü zedelemeyecek optimum oranda vergi anlaşmasına varılması temel saiktir. Bu yolla tacir maliyetlerini düşürmek yoluyla uluslararası ticarete konu mal ve hizmetlerin fiyatını ve karını optimize edecek uluslararası ticareti arttıracak devletler de vergi gelirlerini anlaşma öncesi dönemlere nazaran daha üst seviyelere getirecektir.

Birden fazla egemen gücün (devletlerin), tek kaynaktan elde edilen kazanca yöneltilen vergi arzusu uluslararası ticareti olumsuz etkilemektedir. Etkin maliye politikası araçlarından vergilendirme politikaları; uluslararası ticareti, Çifte Vergiyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşmaları yoluyla regüle ederek bu olumsuz etkinin ortadan kaldırılmasını amaç edinir.

ÇVÖ Anlaşmalarında serbest meslek faaliyetleri veya benzer nitelikteki diğer faaliyetlerden elde edilen kazançların vergilendirilmesine ilişkin standart bir tanım ya da metin yerine anlaşmaya taraf olan devletle olan ekonomik ve ticari ilişkiler ile anlaşmanın dengesi gözetilerek uluslararası ticaretin hem hacmen hem de tutar olarak genişletilmesi hedeflenmiştir.

5 Türkiye – Kırgızistan Ticari ve Ekonomik İlişkiler ve Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması

Türkiye, 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Kırgızistan'ı tanıyan ve büyükelçilik açan ilk ülkedir. İki ülke arasında o dönemden bu yana devam eden sıcak ilişkiler Türk iş çevrelerinin bu ülkedeki başarılı çalışmalarıyla pekiştirilmektedir (Seyidoğlu, 1999: 284–285).

Kırgızistan'ın bağımsızlığının ardından Türkiye ve Kırgızistan arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine yönelik 29 Mayıs 1991 tarihinde Ankara'da "Ekonomik ve Ticari İşbirliğine Dair Protokol" imzalanmıştır (Bişkek Müşavirliği, 2008: 44–45).

5.1 Türkiye – Kırgızistan Ticari ve Ekonomik İlişkiler

Türkiye ile Kırgızistan arasında tarih ve kültür bağı olması iki ülke arasında ticari ilişkilerin geliştirilmesi için uygun bir ortam sağlamaktadır. Öte yandan Türkiye'nin sanayileşme ve teknik bilgi olarak Kırgızistan'a göre oldukça deneyimli olması işbirliğinin arttırılmasında önemli bir faktördür. Bu süreçte Türkiye'de, bağımsızlık sonrası gerek ülkelerin coğrafi konumları gerekse de ülkelerin sahip olduğu yer altı ve yer üstü zenginlikleri nedeniyle Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile çok yönlü ekonomik ilişkiler kurma ve iş birliğini arttırma çabası içine girmiştir (Seyidoğlu, 1999: 284-285). Kırgızistan'ın Orta Asya Bölgesinde merkezi bir konumda olması ticari açılarından diğer cumhuriyetlere göre daha avantajlı bir ülke konumuna gelmesine neden olmuştur (Çetin ve Sertkaya, 2011:62).

Ülkenin yatırım olanaklarının çeşitliliği bölgeyi yatırım açısından cazip hale getirmektedir (Kesik, 2013:18). Diğer yandan ülkenin ekonomik imkânlarına ve sorunlarına ilişkin danışmanlık hizmetlerinin sağlanması ve bürokratik süreçlerin takibinde destek hizmetlerinin oluşturulması, Türk yatırımcılarının ülkeye yönelik yatırımlarındaki artışın önemli nedenlerini oluşturmuştur (Beşirli, 2011:326).

1992 yılında başlayan Türkiye ile Kırgızistan arasındaki ticaret ilişkisi sonraki yıllarda giderek artış göstermiştir. 1992 yılında 3,273 milyon dolar olan ticari hacmi 1997 yılında 56,988 milyona ulaşmıştır (TÜİK, 2010). Fakat 1997 yılından sonra dış ticaret hacmi artış hızını kaybetmiştir. 1998 yılında 48,288 milyon dolar olan ticaret hacmi, 2000 yılında 22,921 milyon dolar seviyesine kadar gerilemiştir. Şüphesiz ki 1998 yılında yaşanan Rusya Krizi'nin hem Kırgızistan hem de Türkiye ekonomisine olumsuz etkileri olmuştur. Söz konusu gerileme 2001 yılında sona ermiş ve 2002 yılından itibaren Kırgızistan ile olan ticaret hacmi hızla yükselmeye başlamıştır. 2003 yılında ise ihracattaki artış hız kazanırken ithalatta yavaşlama görülmüştür. 2005 yılında ikili ticaret hacmi 100 milyon dolar seviyesini aşmış ve aynı şekilde 2006 yılında 159 milyon dolar olan ticaret hacmi, 2007 yılında 226 milyon dolara yükselmiştir. 2008 yılından itibaren ise küresel krizinde etkisiyle dış ticaret hacmi daralmış ve 2010 yılı itibarıyla 160 milyon dolar seviyesine kadar gerilemiştir (Çetin ve Sertkaya, 2011:65).

2013 ile 2023 yılları arasındaki Türkiye ile Kırgızistan arasındaki ticaret ilişkilerini gösteren aşağıdaki tabloya göre iki ülke arasındaki ticaret 2020 yılına kadar dengeli bir seyir izlemiş ancak takip eden yıllarda hızla yükselmiştir.

Yıl	İhracat Toplam (USD)	İthalat Toplam (USD)	Toplam Dış Ticaret (USD)
2023	1.200.758,45	273.948,37	1.474.706,82
2022	902.714,59	119.553,33	1.022.267,92
2021	749.443,17	86.460,87	835.904,04
2020	417.525,82	91.158,67	508.684,48
2019	442.042,77	77.243,72	519.286,48
2018	391.936,10	64.030,80	455.966,90
2017	379.072,12	155.124,27	534.196,39
2016	327.845,60	131.685,31	459.530,91
2015	317.222,31	117.702,25	434.924,56
2014	467.514,26	119.998,24	587.512,50
2013	432.301,02	106.804,89	539.105,91

Tablo 1: 2023 – 2023 Türkiye – Kırgızistan Dış Ticaret Verileri Kaynak: TÜİK, 2024

5.2 Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması

Birden fazla egemen gücün (devletlerin), tek kaynaktan elde edilen kazançta yöneltilecek vergi arzusu uluslararası ticareti olumsuz etkilemektedir. Etkin maliye politikası araçlarından vergilendirme politikaları; uluslararası ticareti, Çifte Vergiyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşmaları yoluyla regüle ederek bu olumsuz etkinin ortadan kaldırılmasını amaç edinir.

ÇVÖ Anlaşmalarında serbest meslek faaliyetleri veya benzer nitelikteki diğer faaliyetlerden elde edilen kazançların vergilendirilmesine ilişkin standart bir tanım ya da metin yerine anlaşmaya taraf olan devletle olan ekonomik ve ticari ilişkiler ile anlaşmanın dengesi gözetilerek uluslararası ticaretin hem hacmen hem de tutar olarak genişletilmesi hedeflenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti arasında, gelir üzerinden alınan vergilerde çifte vergilendirmeyi önleyen ve vergi kaçakçılığına engel olan 26/08/1999 tarihinde Ankara'da imzalanan ÇVÖ Anlaşması imzalanmış olup doğru vergilendirme politikaları ile iki ülke arasındaki ticaretin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bahse konu anlaşma yürürlüğe girme ve yürürlükten çıkma maddeleri dışında 26 maddeden oluşmakta olup genel anlamda kavramların iki devletin iç hukuk dilleri arasında anlaşılabilirliği ve netleştirilmesini ve anlaşmaya varılan vergi türleri ve oranları ile vergi kaçakçılığının önlenmesinden meydana gelmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti arasındaki dış ticareti önemli derecede etkileyen; gayrimenkul varlıklardan elde edilen gelirlerin, ticari kazançların, uluslararası taşımacılıktan elde edilen gelirlerin, bağımlı teşebbüslerden elde edilen gelir ve kazançların, temettülerin, faiz gelirlerinin, gayri maddi hak bedellerinin,

sermaye değer artış kazançlarının, serbest meslek faaliyetlerinden elde edilen gelirler ile bağımlı faaliyetlerden elde edilen gelir ve kazançların vergilendirmesine ilişkin usul ve vergi oranları bu anlaşma ile belirlenmiştir.

Bu anlaşmaya göre;

- Gayrimenkul varlıklarından elde edilen gelir, gayri menkulün bulunduğu devletçe vergilendirilmektedir.
- Ticari kazançlar, bu anlaşmada yer alan işyeri tanımına uygun olan iş yerinin bulunduğu devletçe vergilendirilir.
- Uluslararası taşımacılıktan elde edilen gelirler, teşebbüsün ait olduğu devletçe vergilendirilir.
- Bağımlı teşebbüslerden elde edilen gelir ve kazançlar, doğrudan veya dolaylı olarak teşebbüsün yönetim, kontrol veya sermayesine katılımda kontrol gücü yüksek olan devletçe vergilendirilir.
- Temettüler, kural olarak bu anlaşmada yer alan mukim tanımına uygun olarak mukimi olunan devletçe vergilendirilir. Bununla birlikte söz konusu temettüler, temettü dağıtan şirketin mukimi olduğu devletçe de vergilendirilebilmektedir. Ancak alınacak vergi gayrisafi temettü tutarının yüzde 10' unu aşmayacaktır.
- Faizler, kural olarak bu anlaşmada yer alan mukim tanımına uygun olarak mukimi olunan devletçe vergilendirilir. Bununla birlikte söz konusu faizler, faizi ödeyen şirketin mukimi olduğu devletçe de vergilendirilebilmektedir. Ancak alınacak vergi, faizin yüzde 10' unu aşmayacaktır.
- Gayri maddi hak bedelleri, kural olarak bu anlaşmada yer alan mukim tanımına uygun olarak mukimi olunan devletçe vergilendirilir. Bununla birlikte söz konusu gayri maddi hak bedelleri, elde edildikleri devletçe de vergilendirilebilmektedir. Ancak alınacak vergi, bedelin gayrisafi tutarının yüzde 10' unu aşmayacaktır.
- Gayri menkul varlıkların elden çıkarılmasından sağlanan sermaye değer artış kazançları, kural olarak gayri menkulün bulunduğu devletçe vergilendirilir.
- Serbest meslek faaliyetleri veya bağımsız nitelikteki diğer faaliyetleri dolayısıyla elde edilen gelir, kural olarak bu anlaşmada yer alan sabit yer tanımına uygun olarak faaliyetlerini icra etmek amacıyla sürekli kullanabileceği sabit bir yere sahip olduğu devletçe vergilendirilecektir.
- Bir hizmet dolayısıyla elde edilen ücret, maaş ve diğer benzeri gelirler kural olarak bu hizmetin ifa edildiği devletçe vergilendirilir.

6 Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti arasında 1999 yılında imzalanan çifte vergi önleme anlaşmasını takip eden yıllarda tacirlerin dış ticarete konu mal ve hizmet maliyetlerinin azaldığı, kar marjlarının yükseldiği, tek kaynaktan mükerrer vergilendirmenin yapılmadığı ortamın sağlandığı ve arzulanan etkilerin gerçekleştiği izlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti arasında imzalanan çifte vergiyi önleme anlaşması neticesinde ulaşılmış istenen sonuç şüphesiz ki iki ülke arasındaki dış ticaret hacminin genişlemesine ve buna bağlı olarak iş bölümü ve uzmanlaşmaya dayalı iki ülke arasındaki ticaret hacminin genişlemesine hizmet etmektedir.

Kaynakça

- Almeida, Fernando, 2018. "Strategies To Perform A Mixed Methods Study"
- Beşirli, Hayati, 2011. "Kırgızistan'ın Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Yapısı", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları
- Bişkek Büyükelçiliği Ticari Müşavirliği, 2008. "Kırgızistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkileri"
- Çetin, Semih ve Burak Sertkaya, 2011. "Uluslararası Ticaret Kırgızistan ile Türkiye Arasındaki İlişkilerin Ekonomik ve Ticari Açından İncelenmesi", International Conference on Eurasian Economies
- Eren, Ercan, 2022. "Politik İktisat – Ekonomi Politik: Tarihsel ve Kavramsal Gelişim", İktisat ve Toplum Dergisi, Sayı: 140
- KESİK, Ahmet, 2013. "Türkiye-Kırgızistan İlişkileri: Bugünden Yarına", Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Tutanakları
- Schumpeter, Joseph A., 1954. "History of Economic Analysis"
- Seyidoğlu, Halil, 1999. "Uluslararası İktisat: Teori Politik ve Uygulama"
- Dış Ticaret İstatistikleri, 2024. TÜİK: www.tuik.gov.tr
- Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmaları, 2024. GİB: www.gib.gov.tr